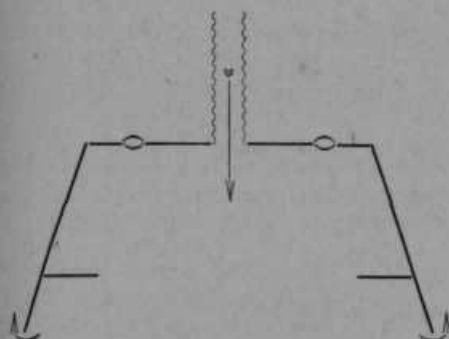

morejo utopljene stvari iz dnó morja na vrh spraviti in tudi pod vodó zidati. Ponavljaj to ti in ti! —

Učitelj zdaj ponavlja vse o potapljalskem zvonu skupaj in pusti tudi učence ponavljati. (Dalje prih.)

Slovnica v „Začetnici“ in „Drugem berilu“.

(Dalje.)

Skladje ali besedoslovje obsega 12 paragrafov. Kar se tiče tvarine v prvih dveh paragrafih t. j. I. glasovne menjave in II. izpeljave, hoče se mi zazdevati, da stoji več tú zaradi sistematičnega sporeda, nego da bi se na teh malobrojnih zgledih dalo kako pravilo ali v obče kako ravnilo priučiti, po katerih se ločijo ali uspoznavajo korenike od rastlik, po katerih bi se mogel uspoznati ter umerno ločiti koren od debla in obrazila ali pritikline. Dasi se na tem kaže, kako se besede v obče sestavljajo in izpeljujejo, vendar tukaj ne koristi mnogo, ker vednost in zmožnost učencev na tej stopnji je še preskromna, da bi mogli razumeti n. pr. menjavo in izpeljavo iz „tru“ — tr a v a ali, da se iz „mrz“ izpeljuje m r a z itd. Mogoče, da se bodo učenci, kateri bodo pozneje prestopili v srednje šole, spominjali na ta dva paragrafa in razumeli njih jezikoslovni pomen, pa še tú bo v nižih razredih dober uspeh odvisen od kakega pogojnega — „če“.

Kakor je dvomljiv hasak, katerega bi utegnila učna tvarina v teh dveh paragrafih učencem na tej stopnji pustiti, toliko zanesljivejše in vspešneje bodo širile vednostno krožje — vaje v izpeljavi samostalnikov iz raznih besednih plemen s pritikanjem raznih obrazil; te vaje priuče urnost in gibčnost jezikovo po vporabi in posluhu. Ker je za vsako posamezno pritiklino navedenih le malo besed, iz katerih se s pomočjo obrazil speljujejo samostalniki, se morejo po teh zanesljivih zgledih take vaje po temeljiti razpravi potrebi primerno razširiti.

Gledé izgledov, vaj, nalog, mi je tudi tukaj, kakor že na enih krajih pred, omeniti, da se mi ne zdé posebno pripravní; eni niso praktični,

N. pr. delajo se samostalniki s obrazilom jak iz konj, krava itd. Iz konj — nastane konjak; iz krava — kravjak (ali kravnjak).

Kaj naj pomeni kravjak? — hlev? Kje se govori kravjak? Izpeljava iz učenega stališča, a v vsakdanjem govoru nepoznana novost. Taki izgledi zadostujejo jezikoslovcu; a osemletnemu dečku še ono prej priučeno omajajo.

Kakor praktična izpeljava samostalnikov, tako je tudi prav primerna izpeljava pridevnikov: tvarina je svojemu namenu vsestransko obravnavana in s obilnimi nalogami obskerbljena. Škoda le, da se sem ter tje vpletajo nenavadni izrazi, oblike, ki se med prostim ljudstvom ne rabijo posebno pogosto, izreki ali verzi — če tudi veljavnih mož, so vendar otrokom na tej stopnji prav težko ali celo — neumljivi. N. pr. Meso goveda se pravi goveje meso.

Dasi se izraz za govejo živino sliši v razni obliki: goved — govedi žensk. (tudi goveda — govede žensk.) in govedo — sr. sp. vendar roditelja (govedo) — goveda ni slišati v vsakdanjem govoru.

Sestava: „Lep nebesa dar je luč oces“ se mi zdi nekako zamotana, da otrok pomen tega stavka težko uspozna. Tukaj ni toliko na sporedu besed, kakor jih je kak veščak v pesmi zapisal, temuč na lahkej umevnosti stavka, na navadnej rabljivosti oblike, iz katere izpeljati hočemo pridevnik.

Rodilnika „nebesa“ (imenoval. — nebo), dasi slovniško pravilnega, v enakej sestavi med prostim ljudstvom vendar ne slišimo. Izgledi pa, kateri hočejo po najkrajšej poti svoj namen doseči, morajo biti skoz in skoz umevni. Trebalo bi toraj učencem pomen stavka razložiti, nenavadni spored besed, in obliko roditeljkovo (dasi se še dosedaj ni nič sklanjalo), potem še le bi se mogel iz samostalnika izpeljati zaželeni pridevnik.

V naslednjem paragrafu se izpeljujejo pridevniki več del iz samostalnikov s pritliklinami, ast|| en|| én|| in nji||. Vsaka versta izpeljav se primerno pojasnjuje in uterjuje s prav pripravnimi vajami in nalogami.

Oblika žličnjak se v navadnem govoru tudi ne sliši — pač pa se govori po Kranjskem in Štajarskem žličnik in žličnjek. (Slovar J. ima žličnjak na prvem in žličnik še le na drugem mestu.)

V 6. §. se navaja sestava besed v obče. Tú se rabi „jabelka“ ženskega spola in ne „jabelko“ sred. sp. Ta oblika jabelka žensk. spola (kakor tudi otrok sred. sp., jajca — jajce žensk. sp.) se pa na slovenskem Štajerji skoraj brezizjemno rabi. Na gorenjskem Kranjskem pa se sploh govori „jabuk“ mož. sp. Ktera oblika ima naj več veljave ali naj več priveržencev v vsakdanjem govorjenji, v to pretresovanje se jaz ne bom spuščal.

Sestava samostalnikov, pridevnikov in sestava s predlogi, se obravnava v naslednjih treh paragrafih; tudi pojasnjevalojčih nalog ne manjka.

(Dalje prih.)